

बैतडी जिल्लाको सिद्ध क्षेत्रमा प्रचलित संस्कार गीतहरूको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत
नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको
नेपाली विषयको दसौँ पत्रको आंशिक
प्रयोजनको लागि
प्रस्तुत

अध्ययनपत्र

प्रस्तुतकर्ता
कुमारी कमला जोशी
(प्राइभेट)
२०७५

कृतज्ञता ज्ञापन

बैतडी जिल्लाको सित्तड क्षेत्रमा प्रचलित संस्कार गीतको अध्ययन शीर्षकको अध्ययनपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको आंशिक प्रयोजनका लागि तयार पारिएको हो । मैले प्रस्तुत अध्ययनपत्र आदरणीय गुरु प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुङ्गटेलज्यूको निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । आफ्नो कार्य व्यस्तताका बाबजुत पनि अमूल्य समय प्रदान गरी मलाई उचित सल्लाह सुभावावसहित मार्ग निर्देशन गरी पूर्ण सहयोग गरी दिनु हुने आदरणीय गुरुप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

मलाई अध्ययनका लागि सधैं हौसला र प्रेरणा प्रदान गर्नु हुने पुजनीय माता जानकीदेवी जोशी र पिता रतनदत्त जोशीप्रति आजीवन ऋणी छु । साथै यस अध्ययनपत्र तयार गर्ने क्रममा आफ्नो व्यस्तताका बाबजुत पनि अमूल्य समय प्रदान गरी उचित सल्लाह सुभावाव दिई सामग्री सङ्कलनमा सहयोग प्रदान गर्नु हुने आदरणीय व्यक्तित्वहरू रोहिनादेवी जोशी, विमला जोशी, जानकी भट्ट र विस्ना भट्टप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

कुमारी कमला जोशी

विषयसूची

पृष्ठ

पहिलो परिच्छेद अध्ययनपत्रको परिचय

१.१	विषयपरिचय	१
१.२	समस्याकथन	२
१.३	अध्ययनको उद्देश्य	२
१.४	पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.५	अध्ययनको औचित्य	३
१.६	अध्ययनको सीमाङ्कन	३
१.७	सामग्री सङ्कलन र अध्ययन विधि	३
१.८	अध्ययनपत्रको रूपरेखा	३

दोस्रो परिच्छेद बैतडी जिल्ला सित्तड क्षेत्रको सङ्क्षिप्त परिचय

२.१	पृष्ठभूमि	४
२.२	भौगोलिक परिचय	५
२.३	धार्मिक परम्परा र चाडपर्व	५
२.४	यातायात र पूर्वाधार	६

तेस्रो परिच्छेद सित्तड क्षेत्रमा प्रचलित संस्कार गीतको सङ्कलन

३.१	फगारी निम्ताको फाग	७
३.२	सगुन	७
३.३	नवग्रह पूजा गर्दाको फाग	८
३.४	सत्यनारायणको पूजा गर्दाको फाग	८
३.५	केराको खम्बा रोकाउँदाको फाग	९
३.६	मण्डप बनाउँदा र गणेश, कलश पुज्दाको फाग	९
३.७	बैसुन्नर(आगो)को फाग	११
३.८	पितृलाई निम्ता गर्दाको फाग	१३
३.९	जोगी हुँदा गाइने फाग	१३
३.१०	दीक्षा सुनाउँदाको फाग	१४
३.११	भिक्षा माग्दाको फाग	१४
३.१२	विवाहको तयारीको फाग	१५
३.१३	बेहुलाले आमासँग गहना माग्दाको फाग	१५
३.१४	दुलाहा तयार हुँदाको फाग	१६
३.१५	दुलाहा आन्माउँदा गाइने फाग	१६
३.१६	जन्ती हिँडिसकेपछि गाइने फाग	१७
३.१७	धुलीको अरक दिदाको फाग	१७
३.१८	गोडा धुँदाको फाग	१७
३.१९	लुगा लगाउँदाको फाग	१८

३.२०	बेहुलालाई भित्र बोलाउँदाको फाग	१८
३.२१	बेहुलासँग बेहुलीले लुगा र गहना माग्दाको फाग	१८
३.२२	बेहुली मण्डपमा जाँदा गाइने फाग	१९
३.२३	रुखबिनाको फाग	१९
३.२४	विवाह गर्दाको फाग	२०
३.२५	बसुधारा ढाल्दाको फाग	२१
३.२६	गौदानको फाग	२२
३.२७	बेहुली पठाउँदाको फाग	२२
३.२८	बुहारी भित्र्याउँदाको फाग	२३
३.२९	दुलही भित्र पुगेपछि गाइने फाग	२४

चौथो परिच्छेद

सङ्कलित संस्कार गीतको वर्गीकरण र विश्लेषण

४.१	सामान्य फाग	२५
	४.१.१ फगारी निम्ताको फाग	२५
	४.१.२ सगुन	२५
	४.१.३ नवग्रह पूजा गर्दाको फाग	२६
	४.१.४ सत्यनारायणको पूजा गर्दाको फाग	२६
	४.१.५ केराको खम्बा रोकाउँदाको फाग	२६
	४.१.६ मण्डप बनाउँदा र गणेश, कलश पुज्दाको फाग	२७
	४.१.७ बैसुन्नर(आगो)को फाग	२७
	४.१.८ पितृलाई निमन्त्रणा गर्दाको फाग	२८
४.२	विशेष फाग	२९
	४.२.१ व्रतबन्धको फाग	२९
	४.२.१.१ जोगी हुँदा गाइने फाग	२९
	४.२.१.२ दीक्षा सुनाउँदाको फाग	३०
	४.२.१.३ भिक्षा माग्दाको फाग	३०
	४.२.२ विवाह संस्कारमा गाइने फाग	३०
	४.२.२.१ विवाहको तयारीको फाग	३०
	४.२.२.२ बेहुलाले आमासँग गहना माग्दाको फाग	३०
	४.२.२.३ दुलाहा तयार हुँदाको फाग	३१
	४.२.२.४ दुलाहा आन्माउँदा गाइने फाग	३१
	४.२.२.५ जन्ती हिँडिसकेपछि गाइने फाग	३२
	४.२.२.६ धुलीको अरक दिदाको फाग	३२
	४.२.२.७ गोडा धुँदाको फाग	३३
	४.२.२.८ लुगा लगाउँदाको फाग	३३
	४.२.२.९ बेहुलालाई भित्र बोलाउँदाको फाग	३३
	४.२.२.१० बेहुलासँग बेहुलीले लुगा र गहना माग्दाको फाग	३३
	४.२.२.११ बेहुली मण्डपमा जाँदा गाइने फाग	३४
	४.२.२.१२ रुखबिनाको फाग	३४
	४.२.२.१३ विवाह गर्दाको फाग	३५
	४.२.२.१४ बसुधारा ढाल्दाको फाग	३५

४.२.२.१५ गौदानको फाग	३५
४.२.२.१६ बेहुली पठाउँदाको फाग	३६
४.२.२.१७ बुहारी भित्र्याउँदाको फाग	३६
४.२.२.१८ दुलही भित्र पुगेपछि गाइने फाग	३७

पाँचौँ परिच्छेद
सारांश तथा निष्कर्ष

५.१ सारांश	३८
५.२ निष्कर्ष	३८

सन्दर्भ सामग्री सूची